

Finnsams vinterkonferens i Karlskoga anno 2014

En slutrapport

Tor Eriksson (red.)

Örebro 2014

Innehållsförteckning

Utvärdering av konferensen <i>av Tor Eriksson</i>	3
Program för vinterkonferensen	4
Förhållandena i Finland vid tiden före migrationen <i>av Stig Welinder</i>	7
Hertig Karl och kolonisationen i hertigdömet <i>av Jan Brunius</i>	7
Kolonisationen av Karlskogaområdet i huvuddrag <i>av Martin Andersson</i>	10
Den skogsfinnska kolonisationen i Karlskogaområdet <i>av Jan-Erik Björk</i>	11
Paneldebatt om migrationen Finland-Sverige <i>av Håkan Karlsson</i>	12
Finnehyttor i Färnebo <i>av Jan-Erik Björk</i>	13
Hellefors Silververk och finnarna <i>av Lars-Olof Herou</i>	14
Finnarnas inblandning i bergshantering i Bergslagen. En diskussion om finnarnas betydelse för näringen <i>av Bror Andersson</i>	16
Hur går vi vidare i Karlskoga? Vi samtalar med sikte på en eventuell vårkonferens 2016 <i>av Kenneth Norrgrann</i>	17
Rapport från FINNSAM:s vinterkonferens 2014 Karlskoga 8 – 9 februari 2014 <i>av Seppo Remes</i>	17

Utvärdering av konferensen

Av Tor Eriksson, Örebro

Under ett antal år har tanken på en Skandinavisk skogsfinsk konferens i Karlskoga funnits med i Finnsams diskussioner. Första kontakten togs med Karlskoga-Degerfors Släktforskar-klubb hösten 2008, och under Släktforskningens dag 2009 medverkade jag med lite information om finnbosättningarna i Karlskogaområdet. Håkan Karlsson och jag gjorde även en rundtur till norra delen av Karlskogabygden, den så kallade Finnekroken. Hösten 2009 träffade några personer från Finnsam – Lena Gribing, Jan-Erik Björk och jag – Släktforskarklubben i dess lokal. Vid den samlingen var ungefär femtio människor närvarande. Några efterföljande förbindelser följde, men sedan blev tanken på en större träff vilande.

Så råkade jag på Håkan Karlsson under Släktforskar dagarna i Köping 2013, och tanken blossade upp igen. På ledningsgruppsmötet i Järvsö någon vecka senare beslutades att försöka placera Finnsams vinterkonferens 2014 i Karlskoga. Förbindelsen återupptogs då med Karlskoga-Degerfors Släktforskarklubb genom Håkan Karlsson. Planeringen sattes igång och ekonomiskt stöd söktes hos Örebro läns landsting och de kommuner som är finska förvaltningsområden. Skogsfinnarnas historia är ju en viktig grund till att en del kommuner är finska förvaltningsområden beträffande språket och kulturen för de sverigefinnar som bor där nu. Samtliga dessa kommuner och landstinget ville bli medarrangörer, och som sådana lämnade de generösa bidrag till Finnsams vinterkonferens.

Totalt fick Finnsam ett stöd på 60 000 kronor från landstinget och de fem kommuner i Örebro län som är finska förvaltningsområden. Viss subvention på boendet och lokalhyran fick vi även från Karlskoga folkhögskola, dit sammankomsten var förlagd. Ett väldigt fint och hjälpsamt bemötande fick vi även av personalen på folkhögskolan. Av våra medarrangörer bidrog Örebro läns landsting med 20 000 kronor. Dessa likvida medel användes till en handfull föredragshållare, som t.ex. Jan Brunius och Lars-Olof Herou. Anders Norudde fick en slant för sitt musicerande, och bidraget bekostade även den stora aulan, där alla föredrag och diskussioner ägde rum. En del personer medverkade utan att föreläsa själva, men de fick ersättningar för sina resor av landstingets stöd. Även tryckningen och utskicket av föreliggande slutrapport bekostas av landstinget genom det frikostiga tillskottet.

Medarrangören Karlskoga kommun, som är ett av de finska förvaltningsområdena i Örebro län, lämnade ett understöd på 10 000 kronor, som nyttjades till Martin Andersson och Jan-Erik Björk. De höll varsin mer lokal presentation av bosättningen i Karlskogaområdet. Jan-Erik Björk kunde tack vare kommunens bidrag även färdigställa en skrift lagom till konferensen: ”Skogsfinsk kolonisation i Karlskogaområdet 1580 – 1650 – en introduktion”. Verksamhetsutvecklare inom finskt förvaltningsområde Karlskoga kommun, Anne-Mari Ågren, invigde mötet och berättade lite om lagen om nationella minoriteter och vad det innebär för Karlskoga kommun att vara finskt förvaltningsområde inom språk och kultur. Övriga medarrangörer, tillika finska förvaltningsområden var kommunerna Degerfors, Hällefors, Lindesberg och Örebro, vilka samtliga stödde oss ekonomiskt efter sina resurser.

Under helgen 8 – 9 februari, då seminariet anordnades, deltog ungefär 65 personer, såväl lördag som söndag. Ovanligt många människor hade uppmärksammat den inbjudan som spreds om konferensen. Förutom Finnsammedlemmar var en hel del personer från bygden närvarande under helgen. Spridningen var stor med en handfull deltagare från Norge, varav en

kvinnan hade rest ända från Saupstad nära Trondheim. Symposiet bestod av föredrag, kortare presentationer och diskussioner om skogsfinnar. Den här slutrapporten innehåller sammanfattningar av föreläsningarna, protokoll från diskussionerna och ett referat från konferensen i sin helhet. Nya metoder prövades, som t.ex. en paneldebatt, där föreläsarna medverkade med inlägg och var med och dryftade ämnet migration med åhörarna. Sammanfattningsvis blev det en lyckad konferens, där deltagarna blickade framåt mot våren 2016.

Program för vinterkonferensen

Lördagen den 8 februari

10.45 -11.45	Registrering och inkvartering på Karlskoga Folkhögskola	
11.45 -12.45	Lunch	
12.45 -13.00	Invigning. Något om lagen om nationella minoriteter och vad det innebär för Karlskoga kommun att vara finskt förvaltningsområde inom språk och kultur	Anne-Mari Ågren
13.00 -14.00	Förhållandena i Finland vid tiden före migrationen	Stig Welinder
14.15 -15.15	Hertig Karl och kolonisationen i hertigdömet	Jan Brunius
15.15 -15.30	Bulletiner från Torsby Finnkulturcentrum	Kersti Berggren
15.30 -15.45	Presentation av "Blå Bergens Sång"	Pernilla Sundin
15.45 -16.15	Kaffe/te med dopp	
16.15 -17.00	Kolonisationen av Karlskogaområdet i huvuddrag	Martin Andersson
17.00 -17.45	Den skogsfinska kolonisationen i Karlskogaområdet	Jan-Erik Björk
18.00 -19.00	Paneldebatt om migrationen Finland-Sverige Debattledare: Lena Gribing	Martin Andersson Jan Brunius Maud Wedin Stig Welinder
19.30 -21.00	Middag	
21.00 -21.45	Underhållning i ord och ton	Anders Norudde

Söndagen den 9 februari

08.00 -09.00	Frukost	
09.00 -09.15	Presentation av FINNSAM – Finnbygder i samverkan och kort information om Finnskogsmuséet i Skräddrabo	Maud Wedin Maths Östberg
09.15 -10.00	Finnehyttor i Färnebo	Jan-Erik Björk
10.00 -10.30	Kaffe/te med smörgås	
10.30 -11.15	Hellefors Silververk och finnarna	Lars-Olof Herou
11.15 -11.45	Finnarnas inblandning i bergshanteringen i Bergslagen. En diskussion om finnarnas betydelse för näringen	Jan-Erik Björk Lars-Olof Herou

12.00 -12.30	Hur går vi vidare i Karlskoga? Vi samtalar med sikte på en eventuell vårkonferens 2016	Tor Eriksson
12.30 -12.45	En rapport från sommarfinska kursen på Hanaholmen anno 2013	Susanne Swedjemark
12.45 -13.00	Tillståndet inom skogsfinsk DNA-forskning	Jan Myhrvold
13.00 -14.00	Lunch och sedan uppbrott	

Föreläsare m.fl.

Martin Andersson, doktorand i historia

Jan-Erik Björk, fil.kand., släktforskare

Jan Brunius, fil.dr., docent i historia, tidigare förste arkivarie vid Riksarkivet

Tor Eriksson, fil.kand., ansvarig för FINNSAM:s region Bergslagen

Lena Gribing, arkivarie vid Laxå kommunarkiv, ansvarig för FINNSAM:s region Tiveden

Lars-Olof Herou, tidigare bibliotekarie, redaktör, släktforskare

Anders Norudde, svensk folkmusiker och instrumentmakare

Maud Wedin, fil.dr., ordförande i FINNSAM

Stig Welinder, professor em. i arkeologi

Anne-Mari Ågren, verksamhetsutvecklare, finskt förvaltningsområde Karlskoga kommun

Övriga: Kersti Berggren, Jan Myhrvold, Pernilla Sundin, Susanne Swedjemark och Maths Östberg

***Vi tackar våra medarrangörer för ert stöd till konferensen!
Finnsam***

Förhållandena i Finland vid tiden före migrationen

Av Stig Welinder, Mittuniversitetet i Härnösand

Vetandet om det inre av Finland, Savolax och Karelen, med avseende på kultur- och livsmönster under tidigmodern tid är närmast obefintligt utifrån samtida källor. Från decennierna runt 1600 finns några få resejournaler, till exempel av Per Brahe. Dessa skildrar området i mörka färger, såsom ödsligt och primitivt med lättjefulla invånare. Historisk arkeologi finns inte, och ett rikligare skrifthistoriskt källmaterial finns först från senare tid.

Pollenanalytiska studier visar hur jordbruk började bedrivas i Karelen under äldre järnåldern. Introduktionen av storstilat rågsvedjande omkring 1500-talet syns regelbundet i diagrammen som en uppenbar ökning av mängden rågpollen och en parallell minskning av mängden granpollen. Odlingsexpansionen till tidigare inte bebodda skogsområdet, erämarkerna, kan väl korreleras med den skrifthistoriskt dokumenterade exponentiella befolkningstillväxten. Detta är den långsiktiga bakgrunden till utflyttningen till bland annat Skandinavien och etablerandet av finnmarkerna. Mera kortsiktigt och tillfälligt var det krigstid och dåliga tider omkring 1600.

På 1880-talet hade mer än 60 procent av alla gårdar i norra Savolax rökugnar. Rimligtvis var det flera 300 år tidigare. Fyrlängade gårdar, ungefär som den nordsvenska gårdstypen, fanns. Vanligare var gissningsvis en mängd byggnader löst grupperade runt en rökstuga, eventuellt en parstuga eller annan flerrummig byggnad. Om gårdarna beboddes av stora hushåll, storfamiljer eller utvidgade familjer, redan före 1700-talet är obekant. Gårdarna ärvdes av sönerna. Döttrarna flyttade bort vid giftermål; de ärvde lösöre och boskap.

Om kläder och mycket annat är egentligen inget bekant. Teckningar från senare delen av 1600-talet finns av både svenska och finländska bönder, pigor, bröllop, präster och annat, dock inte från Savolax eller Karelen. Under loppet av 1600-talet förändrades betingelserna i Savolax och Karelen genomgripande, då tjärkokning för den europeiska marknaden i stor skala introducerades. Detta gör det svårt att projicera förhållanden under 1700- och 1800-talen bakåt i tiden.

Hertig Karl och kolonisationen i hertigdömet

Av Jan Brunius, Riksarkivet i Stockholm

Jag har varit historiker och arkivarie vid Riksarkivet under många år. Jag har blivit ombedd att medverka här eftersom jag skrev om kolonisationen av Närke under 1500-talet i min doktorsavhandling som skrevs redan 1980. Jag medverkade då som ung forskare i ett nordiskt forskningsprojekt, Nordiska ödegårdsprojektet, som försökte klarlägga orsakerna till den stora ödeläggelse som drabbade stora delar av Europa under slutet av medeltiden, främst som följd av den stora epidemin digerdöden som drabbade hela Europa omkring 1350. Vi försökte klarlägga utvecklingen i Sverige och gick igenom olika källmaterial från 1200-talet fram till år 1600. Vi arbetade med vissa utvalda områden spridda över landet, och jag själv sysslade med Närke. Ett viktigt resultat av alla våra undersökningar var att bebyggelsen ökade kraftigt

i hela Sverige under 1500-talets senare del främst som en följd av en torpkolonisation. I Närke såg jag samma sak, och en del av denna kolonisation bestod av finska torp. Det är därför jag blivit inbjuden hit, och jag ska presentera detta här.

Den viktiga personen här är hertig Karl, Gustav Vasas tredje son som senare blev svensk kung som Karl IX. I Gustav Vasas testamente skrivet före hans död 1560 tilldelades Karl ett hertigdöme som bestod av landskapen Södermanland, Närke, Värmland samt Vadsbo och Valle härader i norra Västergötland. Hertigarna var mycket självständiga i förhållande till kungadömet och hade rätt att disponera i stort sett alla skatter från sina hertigdömen. Karl tillträdde förvaltningen som 18-åring år 1568 och styrde sedan sitt hertigdöme från huvudstaden Nyköping ända fram till omkring 1600 då han tillträdde kungamakten i riket.

Det skedde en omfattande utökning av bebyggelsen främst i form av nya torp i skogsmarkerna. Samma bild ger en liknande undersökning av Värmland som gjordes inom samma forskningsprojekt. Orsakerna kan ha varit flera: ett ökat befolkningstryck i de gamla bygderna, kombinerat med statens nybyggespolitik. Röjningsarbetet i de spridda utmarkerna bestod av upptagande av åker och äng. Ett slags permanentboende i byarnas fäbods- och vallmarker samt ett upptagande av forna ödetorp. Källorna tyder på att kolonisateurerna till övervägande del var svenskar, förmodligen egendomslost folk från de gamla byarna. Hertigen understödde kolonisationen med flera brev där nybyggarna lockades med flera års skattefrihet. Ett sådant brev skrevs 10 sept 1579. Hertigen skriver där att flera nybyggare varit hos honom och han tillät dem att uppta nya torp under förutsättningen att fogden, häradshövdingen och nämndemännen besiktigat platsen för nybygget som inte fick vara för nära gamla byar eller till hinder för enskilda jordägare. Nybyggarna fick 6 års frihet från skatt. I andra brev nämner han att både präster och bönder velat hindra nybyggare att slå sig ner, vilket hertigen utfärdar ett strängt förbud mot. Från hertigens spannmålsmagasin i Nyköping och från kungsgårdarna delade hertigen också ut säd till utsäde åt nybyggarna.

För att hålla reda på de nyanlagda torpen och deras skatter genomfördes ett omfattande undersökningsarbete omkring 1585. Fogdarna på olika håll fick i uppdrag att besöka de nya torpen, ta reda på när de grundlagts och kontrollera deras bärkraft och notera när de skulle börja betala skatt. Ett stort antal sådana rannsakningslängder kom till Nyköping och bands samman i ett stort band. Bandet som ingår i Södermanlands handlingar 1580:18 fick påskriften "Extrakt över Nye Optagne Gårdar och Torp Uti Södermanland Ifrån Åhr 1580 till Anno 1586". Den tjocka räkenskapen som nu finns på internet liksom andra fogderäkenskaper är en av de viktigaste källorna till kolonisationen i hertigdömet men också till den skogsfinska inflyttningen som vi ska se längre fram.

Tanken att hertig Karl inkallade svedjefinnar till sitt hertigdöme förekommer i skogsfinsk tradition och har av flera forskare setts som överdriven. Det är likväl svårt att tänka sig en spontan flyttning av svedjande finnar till hertigdömet under en tid då man principiellt var tvungen att ha myndigheternas tillstånd för att flytta. Distansen förutsatte något slag av officiellt initiativ.

I min egen avhandling om Närke konstaterade jag också en stor torpkolonisation särskilt i skogsbygden i västra Närke, och främst i socknarna Kvistbro och Tångeråsa. Jag ansåg att man borde se mer på hertig Karls egen roll för finnkolonisationen och jag uppmärksammade en del brev som visar att hertigen nog spelade en större roll än man tidigare sagt.

Att det kommit finnar till hertigdömet på något sätt är helt klart. Den 29 maj 1580 skrev hertig Karl till sin bror konungen att en hop finnar hade varit hos honom och berättat för honom om förtrycket i sin landsända. Allmogen tillfogades stor orätt och övervåld genom kungens fogdar och deras tjänare. Fattiga bönder fick aldrig rätten på sin sida. Johans befallningar saboterades i Finland där varje myndighetsperson gjorde vad som föll honom in. Klagomål av detta slag är mycket vanliga i källorna.

Några år senare återkom frågan om finnarna i breven mellan hertig Karl och hans bror. Av ett brev från hertigen 13 juli 1582 framgår att kungen klandrat att hertig Karl mottagit som det står ”Finska bönder som haver förlupit HKM:ts och kronans hemman” och uppgett som orsak ”fattigdom eller annat”. Karl svarade rätt högrävande att han inte ville ha sådant folk till sig ”efter utav det slaget finnes, Gud bättre, mera än nog allestädes”. För att få slut på invandringen stod det kungen fritt att försöka förbjuda den, föreslog hertigen rätt ironiskt.

Så kommer den 6 oktober 1583 det brev av hertig Karl som uppfattats som rättsgrunden för skogsfinnarnas inflyttning, med rubriken ”Visst koncept för Finner som Torpestelle uptagit hafve och begynt bygge”, dvs. en mall till ett skydds brev för en finsk nybyggare. De ska få skattefrihet i sex år och arvsrätt sedan torpet besiktigats av fogden, häradshövdingen och nämnden.

Dessa brev som jag här redogjort för visar ändå att det måste funnits en viss verklig bakgrund till tanken på hertig Karls del i den finska kolonisationen. Jag kunde också visa i min avhandling att det fanns flera belägg på finska torp i Närke på 1580-talet. Men redan dessförinnan fanns uppgifter. En rad skattebönder nämns i jordeböcker och tiondelängder med tillnamnet finne redan på 1560-talet, Clemet finne i Hardemo 1562 – 66, Jon finne i Julsta 1575 – 78, Mats finne i Huseby 1581 – 83. Jag fann också att benämningarna kunde växla: Olof finne i Julsta i tiondelängden var samma bonde som kallades Olof Jönsson i jordeboken för samma år. Beteckningen finne angavs endast sporadiskt i räkenskaperna.

Vid Lekebergs bruk i västra Närke arbetade finnar i olika omgångar under åren 1575, 1578, 1581 och 1583 som framgår av brukets räkenskaper. Det fanns alltså finsk arbetskraft redan före torpexpansionen.

Rannsakingarna 1586 i Sörmland 1580:18 ger även här de tidigaste uppgifterna om en finsk kolonisation. Torpen Labbetorp och Björketorp i Knista upptogs 1580 och 1585 av nybyggarna Påvel finne och Olof finne. År 1581 beviljade hertig Karl hjälp med utsäde till flera finska nybyggare i Närke, däribland Labbetorp, Bodstorp och ytterligare ett nybygge i Kvistbro. Andra finntorp finns i domböckerna från 1590-talet. I Tångeråsa omtalas finska brukare 1599 men en större finsk kolonisation kan beläggas först 1610. Då upptas torpen Trysslinge, Ravalstorp, Nydrätt, Ärnäs och Sundsjön under en särskild rubrik i tiondelängden ”Finnarnas tionde”. Sammanlagt omfattade den finska bebyggelsen minst 16 nybyggen, vilket kan jämföras med de totalt 42 nya torp som upptogs i Kvistbro och Tångeråsa åren 1570 – 1600. Finnarna svarade därmed för en tredjedel av hela nyodlingen i dessa socknar. Finnarnas nyodling kan emellertid haft betydligt större omfattning än vad som framgår av de sporadiska uppgifterna i 1500-talsmaterialet.

Jag vill avsluta mitt föredrag genom att peka på de nya möjligheter som finns för er som vill forska om 1500-talets finska nybyggen. Riksarkivet har rätt nyligen lagt ut på internet hela källmaterialet som kallas Landskapshandlingar, dvs. de årliga fogderäkenskaperna för hela Sverige från 1530 till 1630. Dessutom finns på nätet Riksregistraturet, dvs. alla kungliga brev

som gick ut från kansliet från 1527 till 1718 tillgängliga. Själv har jag också skrivit en vägledande arkivguide, kallad "Vasatidens samhälle. En vägledning till arkiven 1520 – 1630 i Riksarkivet"; den kom ut år 2010.

Kolonisationen av Karlskogaområdet i huvuddrag

Av Martin Andersson, Södertörns högskola

Ämnet för min föreläsning är "Kolonisationen av Karlskoga", det vill säga en beskrivning av hur de tidigare obebodda skogarna i vad som idag utgör Karlskoga kommun, norra Degerfors kommun och de södra delarna av Storfors kommun befolkades. Min föreläsning kretsar i huvudsak kring två frågor: när i tiden inträffade denna kolonisation, och varifrån kom nybyggarna? Avstamp tas i de fåtaliga belägg som finns från medeltiden. Det första omnämmandet av en by i området är från 1268, men därifrån gör undersökningen ett snabbt språng fram till mitten av 1500-talet, då det för första gången är möjligt att skapa sig en fullständig bild av bebyggelsen i området. Det nuvarande Karlskogaområdet var i mitten av 1500-talet delat mellan Knista socken i Närke och Visnums och Varnums socknar i Värmland. Sammanlagt utgjordes bebyggelsen i området av 14 gårdar. Åtminstone från mitten av 1500-talet pågår dock en ständig expansion, som gör att det vid Karlskoga församlings bildande, i mitten av 1580-talet, redan finns runt 50 gårdar i området. I huvudsak är bebyggelsen då samlad kring sjön Möckeln samt upp kring sjöarna i nordväst.

Bebyggelseexpansionen slutar emellertid inte där. Efter en liten avmattning i början av 1600-talet tar den ny fart under 1630- och 1640-talen. Ökningstakten över hela perioden mellan 1550- och 1650-talen, då jag slutar min föreläsning, är årligen nära 3 %. Från att ursprungligen ha varit endast 14 gårdar i området fanns hundra år senare mer än 14 gånger så många, över 200 stycken. Den snabba befolkningsökningen ledde till mycket långa avstånd till kyrkan, men också att folket kunde försörja mer än bara en präst. Flera nya församlingar bildades i Karlskogaområdet under perioden. Gårdar från Karlskoga överfördes till Grythyttans församling i norr 1633, och trots böndernas protester lades ett antal gårdar till Kroppa församling 1642. Viktigt var inte minst bildandet av Bjurtjärns församling, som dock också fortsättningsvis förblev en del av Karlskoga pastorat.

Så över till frågan om varifrån nybyggarna kom. Gamla uppgifter talar om inflyttare från Närke och Södermanland, men dessa har inte alls gått att belägga i det källmaterial jag gått igenom. Totalt sett är dock ursprunget okänt för cirka 60 % av nybyggarna efter 1575, vilket gör det omöjligt att utesluta denna möjlighet. Den största gruppen bland nybyggarna var emellertid sådana med ursprung inom området, alltså en inre omflyttning. I många fall rör det sig dock om "andra generationens invandrare". Av inflyttare till området var den största gruppen finnarna, som utgjorde 14 % av samtliga nybyggare. I synnerhet var finnflyttningen tydlig under perioden före 1610. Finnarna var spridda över hela Karlskogaområdet, och återfinns i alla de nutida kommunerna. Den näst största gruppen inflyttare var värmlänningar. De slog i huvudsak ned sina bopålar i de västra delarna av området. Därtill kan mindre grupper av inflyttare från Gästrikland, Norge och Västmanland beläggas.

Kolonisationen av Karlskoga är ett viktigt forskningsproblem. Flytten till området betydde inte bara en omvälvande förändring i nybyggarens liv. Genom att flytta till de obrutna skogarna lade nybyggarna också grunden till hela bygdens framtid och bidrog till att skapa de samhällen som finns kvar här än i denna dag.

Den skogsfinska kolonisationen i Karlskogaområdet

Av Jan-Erik Björk, Källby

Migration från Finland till västra Sverige

Vid slutet av 1500-talet flyttade människor från de östra delarna av Finland till västra riksdelen. De var svedjebrukande bönder som lämnade sina hemtrakter och slog sig ner i de svenska barrskogarna. De anlände via hamnarna i främst Stockholm och Gävle samt spred sig vidare i etapper över barrskogsbältet i mellersta och norra Sverige. Finnskogsområden uppstod efter hand från Tiveden i söder till södra Lappmarken i norr, från Gästrikland i öster till Värmland i väster.

Näringsfång

Skogsfinnarnas försörjning vilade inledningsvis på svedjande. Efter hand ökade odlingen på åker. Finnarna i Karlskoga odlade bl.a. råg, malt och korn. Men de finska familjerna var även beroende av boskapsskötsel. Den med tiden talrika boskapen gav mjölk för beredning av olika mjölkprodukter samt gödsel till åkrarna. Finnarna var också goda skyttar och olika jaktbyten kompletterade kosten vid finngården. Älgjakten var vanlig trots kungligt förbud. Fisket i älvar och sjöar bedrevs med spö, nät eller katissor.

Många inflyttade skogsfinnar tog tjänst vid bruken som hantverkare, kolare, gruvdrängar m.m. Från de olika bergslagen finns flera exempel på skogsfinnar som verkade som bergsmän med andelar i gruvor och hyttor. Granbergsdalshyttan som togs upp i början av 1640-talet, är en av de först anlagda hyttorna i Karlskoga.

Byggnadskultur

Med skogsfinnarnas ankomst vann en ny tradition av husbyggande insteg i svensk byggnadskonst. Gemensamt för alla de tre karaktäristiska byggnaderna var den särskilda rökugnsteknologin. Bostaden kallades rökstuga eller rökporste. Byggnaden hade ingen skorsten, utan en rökkanal. På gården byggde man också en badbastu, även kallad rökbastu. I utkanten av gårdens byggnader låg torkhuset eller rian. Den användes för att torka svedjerågen.

Språk och släktnamn

När skogsfinnarna kom till Skandinavien förde de med sig sitt språk. I vissa finnmarker kunde ortnamnen bevaras tack vare en levande språktradition långt in på 1900-talet. I Karlskogaområdet påminner bl.a. Paskemossen och Finnängen om det finska arvet. En annan tradition som skogsfinnarna tog med sig var de speciella släktnamnen. Av olika skäl skrevs de ytterst sällan ner i svenska dokument. Ett enda släktnamn är hittills känt från Karlskogatrakten och gäller Trösvattnet. En Henrik Tarvainen fanns där under några årtionden vid 1600-talets början. Flera socknar i närheten som Grythyttan och Hällefors uppvisar betydligt flera släktnamn.

Kolonisation i Karlskogaområdet

1580-talets kolonisationsrörelse i den västra riksdelen gick främst till södra Ångermanland, samt till Södermanland, Tiveden och Karlskogaområdet i Värmland. Skogsfinsk nybyggnation i Karlskogaområdet kan spåras till 1580-talets början. Vid denna tid var stora delar i det berörda området ödemarker med skog, älvar, sjöar, myrar m.m. År 1586 bildades Karlskoga pastorat och kom då att bestå av förutom det nutida Karlskoga också Bjurtjärn, delar av Kroppa, Lungsund och Grythyttan. Vid bildandet fanns 25 gårdar och nybyggen. I

kameralt hänseende var hemmanen i Karlskogaområdet av skilda jordnaturer: skatte, krono, kyrko, frälse samt hertig Karls arv och eget. De skogsfinska nybyggerna blev antecknade som kronotorpare.

Vid utgången av år 1649, uppgick totala antalet gårdar till 186. Av dessa var följande 32 torp eller hemman upptagna av finnar: Agen/Bottilsboda, Brickan/Bricketorp, Degernäs, Degernästorp, Djupnoret, Duvedalen, Elgsimmen, Flosjötorp/Hvenetorp, Gräsmossen, Kexsundet, Klenoret, Kortfors, Kärne, Lervik, Lerängen, Lilla Limmingen/Fisklösen, Lilla Strömtorp, Linnebäck, Mosserud, Mörkeviken, Råhult, Skråmmen, Skärtorp, Stora Limmingen, Sundet/Kebbesundet, Trehörningen, Trösvattnet, Vismen, Åsbergsviken, Östervik, Östra Kärne, Östra Lövnäs. Härtill kommer ett 10-tal som får bedömas som sannolika, nämligen Abbottjärn, Björkmo, Blinäs, Brännebacken, Granberga, Granbergsdalen, Granåsen, Gräsholmen, Källmo, Malmhöjden, Råtorp, Tällekullen och Östra Hult.

Paneldebatt om migrationen Finland-Sverige

Deltagare: Martin Andersson, Jan Brunius, Maud Wedin och Stig Welinder

Debattledare: Lena Gribing

Sekreterare: Håkan Karlsson

Maud Wedin inledde med att berätta om den ström av finsk invandring som skedde norr om Dalälven via Gävle till Gästrikland och gränsområden. Kolonisation uppkom mot Orsa finnmark, norrut till Gästrikland och mot södra lappmarken. Flyttningsrörelser är viktiga att följa. Via Stockholm kom den södra strömmen.

Stig Welinder: Migrationsforskning i den äldre humanistiska forskningen är begränsad. Betonar att det i alla tider förekommit rörlighet i Östersjöregionen. Under 1500-1600-talen förekom stor rörlighet av handelsmän, arbetskraft, ämbetsmän och militärer. Väst- och östfinnar fanns vid Sala gruva. En tid var 20% av befolkningen i Stockholm finsktalande.

Jan Brunius: Migrationsforskning har i huvudsak handlat om USA-emigrationen. Finland betraktades som ett landskap där förflyttningar till Sverige skedde utan att en landgräns passerades. Rörligheten var vanlig inom regionen Sverige-Finland.

Panelen är enig om rörligheten. En annan stor rörlighet under en begränsad tid på 1200-talet var då svenskar bröt mark till nya gårdar i Finland.

Den nordliga strömmen är lättare att följa än den södra. Varför hamnade finnar i hertig Karls hertigdöme? Det finns ett behov av ytterligare forskning. De sex skattefria år för nyetablerade gårdar gällde även för svenskar.

Maud menade att man ville ta upp egna gårdar. Svedjebruket har varit en viktig faktor till emigration.

Martin Andersson hävdar att man ville behålla sin tradition att fortsätta med svedjebruk i Sverige. Flytt från Finland är inte en större händelse än att t.ex. ta sig från Dalarna till en annan del av Sverige. Det förekom arbetsvandringar från Dalarna till Södermanland under 1500-talet. Skogsfinsk forskning har definierat en sådan som kom från Savolax. De allra flesta

som flyttar kom för att t.ex. arbeta i en gruva. Ett typexempel är att senare ägna sig åt svedjebruk. Det viktigaste var att försörja sig.

Jan-Erik påpekade att begreppet skogsfinnar och svedjefinnar är missvisande och för snäva begrepp. Det vore mera korrekt att tala om finsk invandring eftersom det inte enbart förekom en skogsfinsk kolonisation. Hur kan vi veta vilka som blev skogsfinnar? Hantverkare och soldater förekom i Västmanland t.ex. Många finnar blev bergsmän. De kategorier som inte blev skogsfinnar är svårare att definiera.

Karlskoga är ett bra exempel på att alla inte var svedjefinnar, utan många olika näringar spelade roll. Stockholms slottslän försörjdes av finska fiskare. Finnarna flyttade för att få ett bättre liv. Andra kanske ville fortsätta med sitt svedjande.

Stig: Vi är pinsamt eniga i panelen. Finland behandlades som ett landskap i Sverige. Emigrationen är utforskad också i Södermanlands del. När vi definierat begreppet skogsfinne kan vi avsluta diskussionen. Begreppet skogsfinne innehåller ändå så många nyanser. Därför bör vi behålla begreppet skogsfinnar eftersom det är själva kärnan i deras livsföring. Folkgruppen kan även syssla med en rad olika verksamheter som inte har med skogen att göra.

Maud: Eija Lähteenmäki (har forskat och skrivit en bok om finnskogens tillkomst) trodde att finnarna oftast kom till Sverige för att arbeta på svenska bruken.

Vid den tidiga skogsfinska invandringen fanns inte gruvor, därför blev många svedjefinnar, som därutöver ägnade sig åt boskapsskötsel. Lösfinnar som flyttade västerut är svåra att följa.

Till Stockholm kom finnar som arbetade på slottet t.ex. Hertig Karl satsade på järnbruk. Där förekom finnar.

Finnehyttor i Färnebo

Av Jan-Erik Björk, Källby

Känt sedan medeltiden

Värmlandsberg eller Filipstads bergslag är känd sedan medeltiden. Ett privilegiebrev från 1413 ger bergslaget rätten att idka bergsbruk. I den första jordeboken från 1540 antecknas fjorton hyttor, av vilka Finshyttan, Haborshyttan och Saxhyttan till viss del drivs av finnar.

Etablering och drift av hytta

Enligt kronans uppfattning måste ett antal förutsättningar uppfyllas för att starta en hytta. I närheten måste sålunda finnas malm, vattenkraft och skog. Bergslaget fick sedan ett privilegiebrev utfärdat av kronan. Därefter tog ägarna på sig en viss skatt. Ägarna ingick i ett hyttelag. Hyttan ägdes gemensamt, men varje bergsman var självständig gentemot de andra delägarna. Bergsmansfamiljen deltog i malmbrytning, transporter och blåsning. Produktionen pågick några veckor om året.

Sysslorna kring hyttan pågick året runt., På vintern kördes malmen och kolet till hyttan för blåsning. När våren kom påbörjades jordbruket. Driften vid hyttan upphörde. På

sommarhalvåret bröt man malm i gruvan. Under högsommaren tillbringades en stor del av tiden i jordbruket med slåtter och senare under tidig höst skörd. Under hösten milade man kol.

Finnehyttor

Redan under medeltiden var finnarna engagerade i bergsbruket i Färnebo. Under 1600-talets första hälft kom ett nytt slags finnar till området. Det var skogsfinnarna som anlände från östra Finland. Under denna tid anlades också de flesta av de finnehyttor som kan identifieras i Färnebo. År 1649 fanns i området 31 skattehyttor, av vilka Damshyttan, Gräsbosjöhyttan, Långbanshyttan, Skåltjärnsyttan och Örlingshyttan var helt eller delvis anlagda av finnar. De betalade tionde i tackjärn. Härtill kommer fem nyanlagda hyttor, varav finnar var inblandade i driften av Dalkarlsjöhyttan, Motjärnsyttan och Näsrämsyttan.

Brukspatroner tog över

Senare under 1600-talet ökade antalet delägare och i vissa fall togs flera av hyttorna till stor del över av brukspatroner. Därmed minskade det finska inflytandet över ägande och drift.

Hellefors Silververk och finnarna

Av Lars-Olof Herou, Ludvika

Tidigare silverbrytning i närområdet

Hertig Karl (senare Karl IX) var mycket intresserad av att bygga upp bergshanteringen inom sitt hertigdöme. Framför allt ville han få igång brytningen av ädlare malmer. Av den anledningen såg han till att få igång silverbrytning vid Limmingen år 1606. Gruvan låg inom dåvarande Karlskoga socken och därför ålades Karlskogabönderna att leverera ved och göra dagsverken vid gruvan. En bergmästare, Kristoffer Graff tillsattes och en konstmästare anlätades för byggnationer. 1607 arbetade 10 personer vid Limmingen. 1608 utökades kravet till tre dagsverken per bonde och dessutom anlätades 50 knektar. Men lönsamheten blev inte god nog och brytningen avbröts 1615.

År 1628 upptäcktes en silverfyndighet vid sjön Torrvarpen på Björskogsån. Som mest arbetade här 25 man år 1635. Lönsamheten blev inte heller här tillräcklig och malmstrecket gick ned under sjön. 1638 beordrades 100 knektar att gräva en kanal från Torrvarpen till Svartälven för att sänka sjöns vattennivå med tre meter. Man grävde 356 meter och endast 36 meter fattades, då order utgick att avbryta arbetet. Man hade funnit rikare fyndigheter några mil norrut.

Hellefors Silververk

Generalbergsamtet (senare Bergskollegiet) bildas 1637 och det kom till dess kännedom att man hade funnit silvermalm strax norr om Hällefors. Finnen Göran Simonsson i Käxtjärn hade några år tidigare funnit en sten med silverhaltig blyglans i ett berg nära Svartälven ungefär en mil norr om Hälleforsen. Efter att chefen för Bergskollegiet, Karl Bonde, i början av 1639 konstaterat att det var ett projekt värt att satsa på, så skedde allt mycket snabbt. Redan några månader senare var verksamheten igång vid Hellefors Silververk. Grythyttan var egen församling sedan 1632. Efter 1640 fick man nya vägar, gästgiveri, torgdagar och tingsrätt. Under perioden 1641 – 1661 hade Grythyttan t.o.m. stadsprivilegier under namnet Grythem.

Kronan drev Silververket 1639 – 46, därefter var det olika delägare (participanter och rotekalar) under mer än 100 år. År 1641 arbetade 79 personer vid gruvan och 1642 hade arbetsstyrkan ökat till 111 personer. Bland dessa personer fanns fem tyskar som var yrkesmän och 25 – 30 finnar som vedhuggare eller -körare. Under perioden 1640 – 44 avlönades personal med 32 olika yrkesbeteckningar. Dessutom förekom soldater och krigsfångar. Hellefors Silververk var under 1600-talet Sveriges näst största silvergruva efter Sala med 225 kg brutet silver per år.

Dagsverken och olaga svedjande

1638 förbjöds allt svedjande i Bergslagen och 1647 tillkom ett generellt svedjeförbud. Detta tvingade skogsfinnarna att för sin försörjning arbeta åt Silververket. Arbetet betalades inte i pengar utan i matvaror. Silververket bestämde både lönen och matpriserna och finntorparna skuldsattes.

Genom ett donationsbrev 1686 från Karl XI utökades Silververkets markinnehav med 38 hemman. Hela Hällefors finnmark blev rekognitionsskog d.v.s. en skog där äganderätten tillhör kronan och nyttjanderätten bergverket. Förenklat kan man säga att Hellefors Silververk övertog kronans beskattningsrätt som omvandlades i dagsverken. De dagsverken som förväntades av torparna var vedhuggning, kolning, flottning och timmerkörning med häst.

”Ökedagsverken” räknades dubbelt mot ”drängedagsverken”. Om man använde häst fick man alltså räkna det som två mans arbete. Många svedjade trots förbud. De straffades ofta hårt. Exempel finns på tretton varv gatlopp genom 100 man och sex dygn på vatten och bröd. Konstigt nog överlevde de som fick dessa straff.

Fattigdom och missväxt

1600-talet var det kallaste århundradet på 8 000 år och det drabbade säkert även Hälleforsfinnarna. Det finns flera exempel från Bergstingsrätten med finnar som ”intet har att lägga i matsäcken.” De kunde inte göra sina dagsverken därför att de var för svaga. En del hade lång väg och svårt att ta sig fram – särskilt på vintern. Vissa regler mildrades en del, t.ex. om svårigheter med dåliga vägar. Detta berodde nog mera på tjänstemännens problem att besöka och övervaka torparna och deras eventuella svedjor.

Finntorparna på kronans mark hade en form av ärftlig besittningsrätt som kallades röjselrätt. Vid försäljning skulle släktskap gå först. Silververkets ägare hade rätt till inlösen av röjselrätterna, men man måste då ersätta varje torpare för nedlagt arbete. Det dröjde till efter 1750 då Hellefors Silververk blev Säfsjöverken innan röjselrätterna löstes in och landbokkontrakt upprättades som i praktiken gjorde torparna livegna.

Finnarnas inblandning i bergshanteringen i Bergslagen. En diskussion om finnarnas betydelse för näringen

Samtalsledare: Jan-Erik Björk och Lars-Olof Herou
Sekreterare: Bror Andersson

Jan-Erik Björk öppnade diskussionen med frågan till auditoriet om någon kände till forskning inom ämnesområdet, dvs. frågan om finnarnas betydelse för bergsbruket. Lars-Olof Herou nämnde sin egen forskning om såväl gruvdrift som hyttor, och frågorna är delvis berörda hos flera andra forskare. Någon bredare mera samlad forskning verkar dock inte vara utförd eller känd.

Seppo Remes uppmärksammade att det är dokumenterat att ett stort antal upptäckter av nya malmfyndigheter var gjorda av finnar, vilket framgår bl.a. av noteringar i arkivalier om belöningar som upptäckaren fått. Detta är inte förvånande eftersom skogsfinnarna under arbetet med svedjande, jakt m.m. hade stora möjligheter att göra dessa upptäckter. Lars-Olof Herou anmärkte att de flesta upptäckter har gällt mindre fyndigheter. Maths Östberg nämnde som exempel också Svärdsjö m.fl. områden där dokumentation finns om malmfyndigheter som gjorts av finnar. Många mer eller mindre fantasifulla berättelser finns om hur fyndigheterna gått till, varav nog de flesta får anses som sägner.

En fråga som belystes var: *Varifrån fick finnarna sin kompetens att bedriva bergsbruk?*

Lars-Olof Herou: Det är känt att finnar, inte bara skogsfinnar, arbetade vid de svenska gruvorna och hyttorna, t.ex. Sala silvergruva. Till gruvor och hyttor hade tidigare tagits in tyskar, valloner m.fl. som var de verkliga experterna inom området för att driva utvecklingen i Sverige. Jan-Erik Björk: Även skogsfinnarna kom att arbeta i gruvorna som bl.a. gruvdrängar, inte minst beroende på att de blev ålagda att utföra dagsverken som ersättning för sitt arrende för torpen till markägaren staten eller bruken. Här hade finnarna således möjlighet att skaffa sig erforderlig kunskap. I ett tidigt skede av kolonisationen återfinns finnar i Bergslagen som bergsmän, där de i de flesta fall tillsammans med både svenskar och tyskar äger och driver hyttor. Seppo Remes och Bo Hansson gav exempel på att från Finland hade många med sig kunskapen om att ta upp sjö- och myrmalm, och framställa osmundsjärn. Inga uppgifter finns om migration från områden med gruvdrift i Finland, varför den kunskapen nog får anses som förvärvad i Sverige. Skogsfinnarnas järnhantering var ofta en bisyssla vid sidan om arbetet med jorden.

Anna-Lisa Göransson: *Fanns några finska hammarsmeder?*

Jan-Erik Björk har inte påträffat några hammarsmeder under 1600-talet i Karlskoga som noteras som finne. En enkel förklaring till detta kan vara att finnarna blir försvenskade extra snabbt i området genom kontakter och ingiften i bergsmansfamiljerna, enligt Åke Granberg. Flera finnar är för övrigt kända som duktiga vanliga smeder, gevärssmeder m.m.

Tips på källor för kunskap om bergsbruk:

www.bergsbruk.se/ (här finns bl.a. kartor över gruvor m.m.)

www.filipstadsbergslag.com

Sveriges Nationalatlas. Bergsbruk (läs om den på www.sna.se)

www.bergsstaten.se

Facebook-grupp: Bergslagen förr och nu

Hur går vi vidare i Karlskoga? Vi samtalar med sikte på en eventuell vårkonferens 2016

Diskussionsledare: Tor Eriksson

Sekreterare: Kenneth Norrgrann

- Vem kan guida på en busstur undrade Seppo Remes.
- Bror Andersson föreslog att arbetsgruppen fortsätter och dessutom tar in lokala kunskaper.
- Lokalisera bosättningar.
- Ingunn Holm: Kolla databasen angående historia i trakten, bruk av skogen, bergsbruket.
- Åke Granberg: Vad bör en bra konferens innehålla? T.ex. föredrag, exkursioner, bra mat och boende.
- Hembygdsföreningen har ett omfattande bildarkiv, framför allt från senare tid.
- Kartlägga finnläcker.
- Stig Welinder: En bra konferens ska vara som de brukar. Hur fungerade den lokala finnskogen? Denna finnskog är annorlunda än andra. Ta upp de stora sammanhangen, t.ex. genom paneldebatt.
- Bo Hansson: Åke Granberg kan hålla föredrag om 1600-talsteknik vid hyttorna.
- Martin Andersson: Vad är speciellt med Karlskoga? Varför finns inga finska släktnamn? Det fanns också västfinnar (gruvdrängar) i området att väga in i sammanhanget.
- Maud Wedin föreslog att försöka sy ihop Sörmland, Närke och Karlskogaområdet.
- Björn Sonesson: Skogsfinska namn kontra nya släktnamn.
- Som tema för en konferens kunde man kanske ha skogsfinnarnas näringar föreslog Kenneth Norrgrann vid pennan.

Rapport från FINNSAM:s vinterkonferens 2014 Karlskoga 8 - 9 februari 2014

Text: Seppo Remes

FINNSAM undersöker nya trakter

Lördagen den 8 februari 2014

Konferensen öppnades av Karlskoga kommuns verksamhetsutvecklare Anne-Mari Ågren som redovisade vad kommunen har gjort för att stödja den sverigefinska kulturen och finska språket. Hon berättade också vad det innebär att en kommun hör till finskt förvaltningsområde. Skolans representant Anders Thunberg hälsade oss välkomna till Karlskoga folkhögskola och därefter var konferensen i full gång.

Stig Welinder berättade om förhållandena i Finland på 1500-talet vilket belystes med hjälp av holländaren Andries van Wouws och engelsmannen Henry Bubbels observationer under deras resor i Finland på 1500-talet. Som savolaxare kände jag mig träffad när beskrivningarna till alla delar inte var speciellt smickrande.

Den nyligen från Riksarkivet pensionerade arkivarien Jan Brunius presenterade kolonisationsförloppet inom hertig Karls hertigdöme på 1500- och 1600-talen. Under slutet av 1500-talet ökade antalet nyupptagna torp i Södermanland, Närke och framför allt i Värmland. Jan informerade oss även i arkivfrågor – kunnig arkivarie som han är. Finland jämförs i arkivmaterialet med de svenska landskapen. För släktforskare är det problematiskt att finnarna saknar släktnamn och ofta även patronymikon. Före eftermiddagskaffet lämnade Kersti Berggren en kort lägesrapport från Finnskogscentrum i Torsby. Numera är det nya namnet i bruk och flytten från Torsby till Lekvattnet beräknas vara klar till sommaren. Pernilla Sundin presenterade sin bok ”Blå Bergens Sång” och gav prov på några sånger från trakten. Ett par av hennes favoritställen är Lisselängen och Kartlamossen (Kartlamossarna). Det sistnämnda ortnamnet verkar ha en finsk anknytning.

Efter kaffet fick doktoranden Martin Andersson ordet när han redogjorde för sitt arbete med Karlskogaområdets kolonisation. Det visade sig att äldsta namnet för Karlskoga var Möckelsboda som nämns redan på 1300-talet. Noggrant och pedagogiskt gick han igenom bebyggelsens utveckling under 1500- och 1600-talen som var en viktig tid i tillkomsten av nya bosättningar. Den livligaste perioden var mellan 1575 och 1610. De tidigaste hyttorna inom det här området blev till på 1640-talet. Martin var en ny och intressant bekantskap i finnskogssammanhang.

Jan-Erik Björk gav sedan en kortfattad introduktion om Karlskoga sockens skogsfinska kolonisation. Han kunde konstatera att finnarna ofta byggde i sjönära lägen. Eftersom Karlskogamaterialet är ganska outforskat kan det vara svårt att komma fram till finnarnas exakta antal, men Jan-Erik uppskattade att det år 1650 kunde vara 45 finntorp eller ungefär 25 procent av totala antalet hemman inom området. Det lustiga var enligt honom att en del fick betala skatten i form av smör.

Före middagen ordnades en paneldiskussion, där Lena Gribing var debattledare. I panelen deltog Stig Welinder, Maud Wedin, Jan Brunius och Martin Andersson. Panelen var i de flesta frågorna ”pinsamt enig”, som Stig Welinder uttryckte det. Det utbröt en livlig diskussion om benämningen skogsfinne; är det ett begrepp som förhindrar forskningen att se finnarnas förflyttning i sin hela bredd eller hjälper det till att koncentrera forskningen enbart till en av finngrupperna i Sverige? Finnbefolkningen i Karlskoga är ett bra exempel på att finnar inte alltid var svedjande, utan de sökte sig till andra näringssätt också. Syftet att förflytta sig till Sverige måste ha varit att få bättre liv. Säkert är att en diskussion av den här typen kommer att fortsätta, speciellt när FINNSAM hösten 2014 kommer till Södermanland – Östergötland där kolonisationsförhållandena liknar de som råder i Närke.

Efter middagen fick vi höra traditionell musik i ord och ton av Anders Norudde. Han har själv tillverkat sina instrument av olika slag. Anders är en duktig musiker som var med och bildade folkmusikgruppen Hedningarna en gång. Vi fick höra många låtar spelade med säckpipa, fiol och olika rör samt det urgamla finska instrumentet jouhikko. En mycket högklassig musikupplevelse!

Söndagen den 9 februari 2014

Morgonen ljusnade i snöandet som gick över till regn under dagen. Inne på folkhögskolans aula gav Maud Wedin en information om FINNSAM och Maths Östberg berättade om Finnskogsmuseets arbete med att förnya basutställningen inför sommaren 2014. Sedan fick Jan-Erik Björk ordet och han berättade om finnehyttor i Färnebo, dvs. Filipstad, Nykroppa

och Lesjöforsområdet, vilket ibland kallas för Värmlandsberg eller Filipstads bergslag. Järnhanteringen inom detta område är känd redan under 1400-talets början. Några finska bergsmän är med ganska stor säkerhet kända, dessa är bl.a. Björn Sarve, Lasse Helsingh samt Erik och Mårten Finne. I Dalkarlsjöhyttans verksamheter var finnsläkterna Kiesinen och Sormuinen inblandade. Erik, Mårten och Tomas Finne var inblandade i Saxhyttans drift. Finnarna var tydligen ofta involverade i järnhanteringen. Jan-Erik undrade om finnarna hade kunskapen med sig när de kom från Finland eller om de fick ta de arbeten på hyttor och hammare som passade för dem. Bland deltagarna hördes åsikten att finnarna var bekanta med sjö- och myrmalmsanteringen när de kom.

Lars-Olof Herou berättade efter förmiddagskaffet i sin tur om Hellefors Silververk och finnarnas del i silverbrytningen. Han gav en gedigen genomgång av årtal och viktiga händelser som hade med finnkolonisationen och hanteringen av järn och silver att göra. Hellefors var näst största silverleverantören efter Sala under 1600-talet. Silverbrytning förekom i Limmingen under en begränsad tid, och där var år 1607 2 yrkesmän, 2 gruvdrängar, 3 körare och 3 vedhuggare. Finnarna fanns förmodligen bland körarna och vedhuggarna. På Hellefors Silververk fanns 1641 och 1642 36 respektive 26 vedhuggare. Av dessa var 26 finnar år 1641 och 20 finnar år 1642. Yrkesmännen innefattade tre respektive fem tyskar under samma tid.

Efter Lars-Olof Herous föredrag utbröt en diskussion om finnarnas rika förekomst bland olika malmfyndigheters upptäckande. Det låter ofta som en skröna, men forskningen visar att många finnar gjorde malmupptäckter och belönades för sina fynd. Finnarna har haft en bra kännedom om marken, i synnerhet om de letade efter goda svedjeställen, och då är det naturligt att även malmfyndigheter kommer fram. Därefter tog Tor Eriksson mikrofonen och ställde frågan om FINNSAM ska ordna en ordinarie konferens i Karlskoga med föreläsningar och utflykter. Deltagarna tyckte att det kan bli en bra konferens om man hittar guider och föreläsare. Temat bör vara kring bergshanteringen. I vilket fall som helst kommer FINNSAM att vidga begreppet skogsfinne till någonting annat.

Susanne Swedjemark hade varit på språkkurs på Hanaholmen i Finland. Hon lämnade en rapport om Hanaholmens kulturcentrum och berättade om sommarkursen i finska språket. Hon var nöjd med kursen och föreläsningarna. Nu väntar vi på att Susanne ska börja prata finska! Nästa och siste talare var Jan Myhrvold som rapporterade om skogsfinska DNA-forskningens nuläge. Fler och fler nya släktband kopplas mellan Finland och Skandinavien. Jan Myhrvold gav oss en grundkurs i DNA och presenterade många testresultat från både Norge–Sverige och Finland. Totalt 67 släktnamn är testade och 8 släkter har kopplats över Bottenviken till Finland. Till slut visade Jan bilder på typiska DNA haplogrupperns fördelningar i finnskogsområdena i Skandinavien som har stora likheter med den nord-savolaxiska fördelningen.

FINNSAMs vinterkonferens i Karlskoga avslutades med rungande applåder till Tor Eriksson, som hade jobbat ihop en intressant och givande konferens tillsammans med Kenneth Norrgrann, Jan-Erik Björk, Lena Gribing, Bror Andersson och Håkan Karlsson. Finnsammarna kommer att träffas nästa gång i Örträsk när vårkonferensen ordnas där om några månader, i slutet av maj.